

**КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**

СХВАЛЕНО

Протокол Вченої ради
КВНЗ «Харківська академія
неперервної освіти»
№ 2 від 25.03.2026

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ КВНЗ «Харківська
академія неперервної освіти»
№ 19 від 26.03.2026

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

тематичного спецкурсу-тренінгу для вчителів фізичної культури
закладів загальної середньої освіти

**«УЧИТЕЛЬ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ:
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОБОТИ З ДІТЬМИ
З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ»**

**«PHYSICAL EDUCATION TEACHER:
CURRENT ISSUES IN WORKING WITH CHILDREN
WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS»**

РЕКОМЕНДОВАНО

Протокол засідання
кафедри освітнього
менеджменту та виховання
20.03.2026 № 3

Розробник: Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія неперервної освіти» (Колісник О. В., старший викладач кафедри освітнього менеджменту та виховання (секція культури здоров'я, психологічної та інклюзивної освіти) Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти»).

Напрямок підвищення кваліфікації: особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ МОНУ від 12.10.2022 № 904).

Термін дії програми: з 01.04.2026 до 31.03.2030 року.

Рецензенти:

Несен Олена Олександрівна, кандидат наук з фізичного виховання й спорту, доцент кафедри теорії, методики і практики фізичного виховання факультету фізичного виховання і спорту Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, доцент;

Волкова Ірина Василівна, старший викладач кафедри освітнього менеджменту та виховання (секція культури здоров'я, психологічної та інклюзивної освіти) комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти», магістр педагогіки вищої школи, тренер НУШ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність освітньої програми *«Учитель фізичної культури: актуальні питання роботи з дітьми з особливими освітніми потребами»* зумовлена тим, що в умовах розбудови системи освіти на засадах концепції «Нова українська школа», упровадження Державного стандарту базової середньої освіти пріоритетності набувають питання забезпечення рівних можливостей для отримання якісної освіти всіма здобувачами базової середньої освіти, ефективної педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами (далі – з ООП). Відповідно, актуалізується потреба в підвищенні компетентності педагогічних працівників щодо організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних труднощів, потреб і можливостей здобувачів освіти, надання підтримки учням з ООП на засадах партнерства з усіма учасниками освітнього процесу, здійснення оцінювання результатів навчання згідно сучасних вимог.

Освітня програма спрямована на вдосконалення знань, умінь і практичних навичок учителів фізичної культури в частині роботи з учнями з особливими освітніми потребами з урахуванням сучасних підходів і тенденцій.

Освітню програму підвищення кваліфікації за темою *«Учитель фізичної культури: актуальні питання роботи з дітьми з особливими освітніми потребами»* укладено з урахуванням засад державної політики в галузі середньої освіти, вимог чинного законодавства, а саме: законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», постанов Кабінету Міністрів України, зокрема постанов КМУ від 25.07.2024 р. № 851 «Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р, професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225), інших нормативно-правових актів у сфері освіти.

Цільова група: учителі фізичної культури закладів загальної середньої освіти

Обсяг (тривалість): 6 годин (0,2 кредити)

- лекції – 1 год (17 %);
- практико орієнтовані види роботи – 5 год (83 %);
- самостійна робота – 0 год (%);
- контрольні заходи – 0 год (%).

Особливості реалізації програми:

Тривалість програми – інтенсивна (до 1 місяця).

Освітня програма *«Учитель фізичної культури: актуальні питання роботи з дітьми з особливими освітніми потребами»* може реалізовуватися в очній та/або дистанційній формах навчання, залежно від організаційних

можливостей закладу, потреб слухачів і безпекової ситуації в регіоні. Реалізація програми ґрунтується на поєднанні теоретичних занять і практико-орієнтованої форми роботи – тренінгу, яка передбачає активну взаємодію учасників навчання, обмін досвідом, використання інтерактивних методів навчання, спільне проєктування професійної діяльності, аналіз кейсів, рефлексивні активності. Навчання передбачає створення безпечного, інклюзивного та партнерського освітнього середовища, а також доступ до цифрових освітніх ресурсів і онлайн-платформ.

Для ефективної реалізації програми залучаються тренери-педагоги НУШ.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (очна, дистанційна)

Мета підвищення кваліфікації: розвиток здатності вчителів фізичної культури організовувати освітній процес учнів з ООП на засадах партнерства та відповідно до сучасних вимог.

Завдання підвищення кваліфікації:

- поглибити знання вчителів фізичної культури щодо сучасних вимог до інклюзивного навчання дітей з ООП в умовах реалізації освітньої реформи «Нова українська школа», Державного стандарту базової середньої освіти;
- формувати розуміння особливостей оцінювання результатів навчання і розвитку учнів з ООП та застосування різних інструментів формувального оцінювання;
- розвивати вміння педагогів організовувати освітній процес з фізичної культури на засадах партнерської взаємодії з асистентом учителя та з урахуванням принципів універсального дизайну й безбар'єрності;
- моделювати безбар'єрне освітнє середовище на уроках фізичної культури з урахуванням принципів універсального дизайну.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- інклюзивна компетентність.

Очікувані результати навчання:

За результатами навчання слухачі:

- поглиблюють знання щодо сучасних вимог до організації інклюзивного навчання дітей з ООП;
- усвідомлять особливості оцінювання результатів навчання і розвитку учнів з ООП та застосування різних інструментів формувального оцінювання;
- розвинути навички організації освітнього процесу з фізичної культури на засадах партнерської взаємодії з асистентом учителя та з урахуванням принципів універсального дизайну й безбар'єрності;
- моделюватимуть безбар'єрне освітнє середовище на уроках фізичної культури з урахуванням принципів універсального дизайну.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації.

Під час навчання здійснюється формувальне оцінювання у вигляді коментарів та самооцінювання виконання практичних робі, спрямованих на підтримку навчального поступу слухачів. Оцінювання реалізується під час кожної теми освітньої програми, що дозволяє оцінити рівень засвоєння знань, умінь слухачів та спрямоване на визначення рівня сформованості інклюзивної компетентності.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації.

Вартість: вартість послуги визначена «Переліком освітніх послуг КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», що розміщений на сайті Академії (<http://edu-post-diploma.kharkov.ua/>).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено поєднання теоретичної підготовки з активною, практико орієнтованою формою навчальної діяльності – тренінгом, що спрямовано на формування та розвиток професійних компетентностей учителів фізичної культури.

Особливістю освітньої програми є створення умов для професійної взаємодії педагогічних працівників, обміну досвідом, спільного моделювання професійної діяльності, використання інтерактивних методів навчання, кейс-стаді та рефлексивних активностей.

Підсумковими заходами є формувальне оцінювання.

Зміст програми складається з 1 модуля та 3 тем.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 6 год, із них: 1 год – лекційні заняття, 5 год – практична робота.

№ теми	Назва навчальних тем	Кількість годин				
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Практичні аспекти організації освітнього процесу з фізичної культури в умовах інклюзивного навчання						
1.1	Синергія партнерства: як спільне планування освітнього процесу забезпечує ефективне навчання фізичній культурі в інклюзивному класі		2			2
1.2	Один урок – багато можливостей: універсальний дизайн у фізичній культурі	1	1			2

1.3	Оцінювання результатів навчання учнів з особливими освітніми потребами: від формальності до підтримки розвитку		2			2
	<i>Разом за модулем</i>	<i>1</i>	<i>5</i>			<i>6</i>
	Усього	1	5			6

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Практичні аспекти організації освітнього процесу з фізичної культури в умовах інклюзивного навчання

Тема 1.1. Синергія партнерства: як спільне планування освітнього процесу забезпечує ефективне навчання фізичній культурі в інклюзивному класі

Партнерство як розподілена відповідальність за процес і результат навчання в інклюзивному класі. Роль асистента вчителя як учасника освітнього процесу. Комунікація як інструмент ефективної співпраці. Спільне планування - основа узгоджених дій на уроці. Визначення цілей уроку з урахуванням потреб усіх учнів, зокрема учнів з ООП. Погодження ролей: хто, коли і як підтримує учнів на різних етапах уроку. Прогнозування можливих труднощів і шляхів їх подолання. Обговорення результатів уроку та спостережень за учнями. Спільний аналіз досягнень учнів і ефективності обраних підходів.

Забезпечення участі кожного учня у спільній діяльності на уроці фізичної культури. Індивідуалізація освітнього процесу. Підвищення активності та впевненості учнів. Зменшення бар'єрів у навчанні та взаємодії. Узгоджена реалізація уроку. Підтримка без надмірної опіки: розвиток самостійності учнів. Залученість, мотивованість, розвиток і формування успішності (позитивного досвіду участі) у фізичній культурі для всіх учнів як результат синергії зусиль педагогів.

Практична частина.

- Вправи на усвідомлення різних функцій вчителя та асистента вчителя.
- Аналіз кейсів щодо взаємодії вчителя фізичної культури та асистента вчителя під час планування і проведення уроку, визначення результатів навчання і розвитку учнів з ООП. Визначення правил ефективної взаємодії.
- Відпрацювання навичок спільного планування та гнучкого реагування під час уроку.

Тема 1.2. «Один урок – багато можливостей: універсальний дизайн у фізичній культурі»

Формула успіху дитини у навчанні. Міф про «середнього учня» і його значення в освітньому процесі. Різноманітність – це ресурс, а не проблема. Базові характеристики різноманітності. Профайли учнів і учениць.

Як зробити уроки цікавими, доступними та ефективними для кожного учня та учениці. Основні принципи універсального дизайну навчання: множинні способи представлення матеріалу, множинні способи взаємодії, множинні способи залучення учнів. Інтегровані інструменти УДН для уроків фізичної культури.

Практична частина

- Активність «Що таке різноманітність учнів і учениць?»
- Кейс-стаді «Чи є описана ситуація УДН?»
- Робота в групах «Практикуємо основні принципи УДН».

Тема 1.3. Оцінювання результатів навчання учнів з особливими освітніми потребами: від формальності до підтримки розвитку

Мета й завдання оцінювання учнів з особливими освітніми потребами. Індивідуальний прогрес учня та підтримка його розвитку відповідно до можливостей і потреб: відстеження динаміки розвитку, визначення рівня сформованості компетентностей, коригування освітнього процесу, мотивація до навчання, підтримка позитивної самооцінки.

Основні принципи оцінювання: індивідуальний підхід, об'єктивність, доступність, систематичність, формувальний характер, партнерство, орієнтація на ІПР.

Види оцінювання в інклюзивному навчанні. Діагностичне оцінювання: спостереження, бесіда, тестування, аналіз робіт. Формувальне оцінювання: мета й інструменти. Взаємозв'язок з мотивацією та впевненістю. Адаптоване та модифіковане підсумкове оцінювання.

Адаптації та модифікації під час оцінювання. Адаптації як зміна способу виконання: більше часу, менше завдань, допоміжні матеріали, використання підказок, усна відповідь замість письмової, робота з асистентом.

Модифікації як зміна змісту або рівня складності: спрощена програма: інші навчальні цілі, індивідуальні завдання, інші критерії оцінювання.

Основа оцінювання – індивідуальна програма розвитку. Структура програми: освітні цілі, очікувані результати, способи навчання, адаптації, критерії оцінювання. Забезпечення справедливості та об'єктивності.

Фізична культура: урахування стану здоров'я, рекомендацій інклюзивно-ресурсного центру та індивідуальної програми розвитку при оцінюванні учнів з ООП. Оцінюються: індивідуальний прогрес, старанність, активність та сформованість рухових умінь, що відповідає сучасним вимогам інклюзивної освіти.

Практична частина:

- Робота в групах «Адаптація та модифікація фізичних вправ для різних категорій учнів».
- Розробка чек-листів особливостей оцінювання різних категорій учнів.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

(практичні роботи зазначені у відповідних темах за навчально-тематичним планом)

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
2. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр : постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 545 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>
3. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957 (зі змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-п#Text>
4. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text>
5. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
6. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 № 366-р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>
7. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>

Основна література

1. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі : Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024, 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2024/07/29/Otsinyuvannya.navch.dosyahn.uchniv.z.OOP-metodrekomentatsiyi-2024.pdf>
2. Про методичні рекомендації : лист Міністерства освіти і науки України від 04.09.2024 № 6/688-24. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-metodychni-rekomendatsii>
3. Про організацію освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році : лист міністерства освіти і науки України від 26.08.2025 № 1/17666-25. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/dl>

ya-fakhivtsiv/metodichni-rekomendatsii-2/list-mon-26082025-117666-25-rekomendaciyi.pdf

4. Шевчук Л., Заплотинська О., Дроздик Л., Войцеховська І. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти. Методичний посібник. Державна служба якості освіти України, 2023, 86 с. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf
5. Щодо забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами : лист Міністерства освіти і науки України від 15.06.2022 № 1/6435-22. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS37172>

Додаткова література

1. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти. – ДСЯОУ, 2023. - 86 с. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf
2. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 300 с. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/posibniki/in_klyuziyavnz.pdf
3. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи. Київ : Самміт-Книга, 2020.

Електронні ресурси

1. Розмова про безбар'єрність. URL: <http://bf.gov.ua/>
2. Універсальний дизайн в освітньому процесі. Відеоурок. URL: <https://surl.lt/zqkksy>